

Mé̄rnöketika

1. óra

ÁTTEKINTÉS

A tárgy céljai

- A résztvevők felkészítése a mérnöki munkában adódó erkölcsi problémák, konfliktusok megértésére, kezelésére.
 - Az erkölcsi döntések eszközeinek ismertetése.
 - A döntéseknél alkalmazható etikai elméletek bemutatása.
 - Az integrált etikai, műszaki, gazdasági döntés racionális módszereit.
 - A jó döntés és az etikus magatartás ellen ható pszichológiai tényezők tudatosítása.
 - A mérnöki munka során felmerülő néhány tipikus probléma és a lehetséges megoldások bemutatása. Pl. Korrupció, hibázás.

- Cél: tudás, szemléletváltozás, magatartásváltozás.

- Gyakorlati tudás: tudni helyzeteket helyesen kezelni.

Mit nem csinálunk

- **Nem** fogom megmondani, hogy

- mi helyes és mi nem.
- mit kell (kellett volna) tenni.

(Ez nem zárja ki, hogy bármelyikünknek legyen személyes véleménye *általánosságban* az elsőről.)

- Eszközöket, szempontokat, információkat adunk ahhoz, hogy mindenki maga tudjon ítéletet alkotni és dönteni.

Példa: korrupció

- **Nem** fogjuk szembeállítani az etikai és a szakmai, üzleti stb. kérdéseket. Ellenkezőleg, megmutatjuk, hogyan lehet ezeket integráltan kezelni.

A tárgy teljesítésének feltételei

■ A jegy megszerzésének módjai:

1. Két zárthelyi megírása min. elégségesre. **ZH-k:** 5. (10. 02.) és 13. (11.27.) héten, pót zh dec. 11. 10:00. Egy zh pótolható. A jegykialakítás szempontjai: 30% 1. ZH és 70% 2. ZH.
2. A jegy megszerezhető egy kb. 10 perces órai előadással is. (Órák végén lesznek házi feladatok, azokból felkészül, és a következő órán elmondja. Az előadási szándékot emailben előre jelezni kell.)
3. A jegy megszerezhető házi dolgozat elkészítésével. A feladat leírása és az értékelés szempontok a honlapon találhatóak. A feladat leadási határideje **2017. 11. 20.**

BEVEZETÉS

Néhány példa

- Néhány példa arra vonatkozóan, hogy milyen kérdésekről lesz szó a félév során.
- Hogy milyen kérdések megválaszolásához kapunk eszközöket,

Etikai kérdések, példa 1.: Cselekedetek megítélése

- Gyorshajtás -- sietünk, nincs etikai kérdés
- És a nagyon gyors hajtás?

Etikai kérdések, példa 2: Erkölcsi dilemma

- A cég pénzügyi problémákkal küzd. Az új termék bevezetése a mentőöv.
- Az új termékről kiderül, hogy hibás.
- A gyártósorok készen vannak, az átalakításuk jelentős csúszást és ktg. növekedést eredményezne.
- A termék átalakítása növelné az árat, így az meghaladná a marketingesek által elfogadhatónak tekintett árat.
- Mit tenne Ön? Indítja a jelenlegi termék piaci bevezetést, vagy....? **HOGYAN DÖNTENE?**

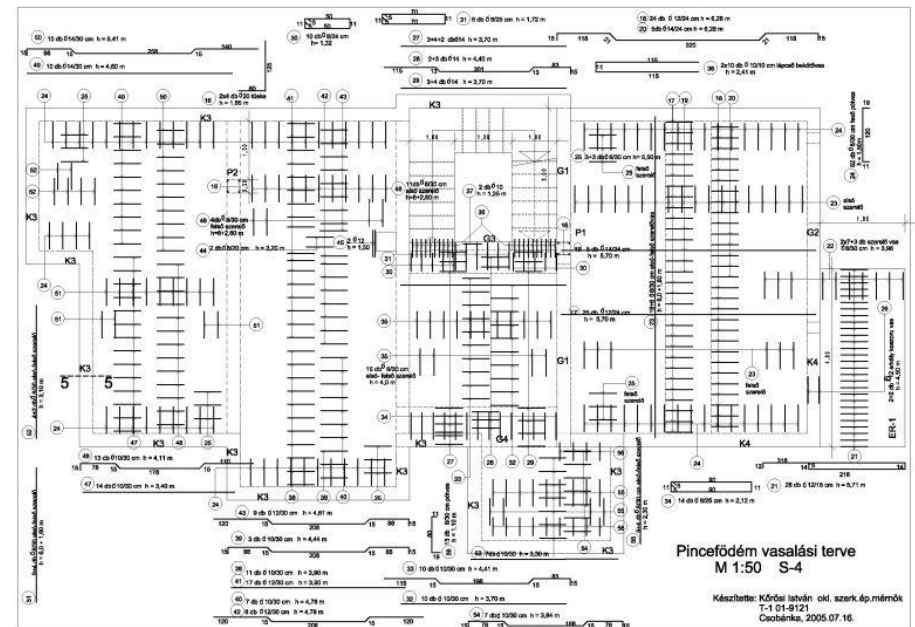
Etikai kérdések, példa 3: Cselekedetek megítélése

- Tervezés: Ford Pinto (1970-80, 2 millió db) A hibás benzintartály kigyullad, ha hátulról nekimennek a kocsinak. http://en.wikipedia.org/wiki/Ford_Pinto
http://v8cars.hu/mag.php?cikk=amerikaban_tortent_a_ford_pinto_tortenete

Etikai kérdések, példa 4.: Erkölcsi dilemma

- Ön egy tervező mérnöki csapat irányítója, vezetője. A csapat egyik tagja, és ezzel együtt a csapat is hibázik egy megvalósulásra leadott födém vasalási tervében. Sajnos ez utólag derült csak ki a csoporton belül, mivel a leadott terveket senki sem ellenőrizte. A kivitelezést elkezdték. Szóljunk-e a feletteseknek az esetről, vagy tartsuk a szánkat, jó lesz úgy is ügyis, van abban tartalék?
- Mit tenne Ön? **HOGYAN DÖNTENE?**

Etikai kérdések, példa 5.: Hibázás

- Kivitelezés: Kansas Hyatt Hotel 1981

A cselekedet megítélése

■ A cselekedet értékelése:

- Gyakorlati szempont: alkalmas arra célra, amiért teszik (jó valamire)
- **Erkölcsei szempont: hogyan viszonyul erkölcsi értékeinkhez, hogyan érint másokat, hogyan viszonyul mások érdekeihez, értékeihez, normáihoz** (jó/helyes vagy helytelen, gonosz, erkölcsileg jó) (A továbbiakban csak ezzel foglalkozunk, és ilyen értelemben használjuk a jót, és ellentét a gonoszt.)

■ A cselekedet értékelése mindig kontextuális! Egy összefüggésrendszerben lehet értékelni!

■ Az erkölcsi értékelés mögött meghúzódó értékek:

Pl.: Az eutanázia dilemmája: A (egyik) legfőbb érték maga az élet ↔ Az élet minősége fontosabb (értékesebb), mint maga az élet.

■ Minden erkölcsi **vita** – implicit vagy explicit – eltérő értéktételezéssel hozható összefüggésbe.

■ Minden erkölcsi **dilemma** értékek konfliktusát jelenti.

A tudatosan etikus (helyes) cselekvés feltételei

- A tudatosan etikus (erkölcsileg helyes) magatartás feltétele, hogy
 1. **Felismerjük**, és megértsük az erkölcsi problémát.
 2. **Döntés: Ki tudjuk választani, hogy mi a helyes.**
 3. **Akarjuk** a helyeset cselekedni.

A kurzus e három pont köré épül!

- 1-hez a mérnök társas szerepeit és szakmai tevékenységét fogjuk elemezni, hogy megértsük, hogy a **tipikus helyzetek, tevékenységek** milyen erkölcsi kérdéseket vetnek fel.
- 2-höz az **etika** (ideértve a szakmai etikai kódexet is), a **döntéselmélet** és az erkölcsi döntésekkel foglalkozó **pszichológia** ad segítséget.
- 3-hoz azt fogjuk vizsgálni, hogy mik a **jó és a rossz cselekedet következményei**, valamint az, hogy **miért vagyunk néha rosszak**.

Az etika tárgya

- Az etika (erkölcstan) a cselekedet (ember, élet, szabályok) megítélésének kérdéseit, illetve a cselekedetek megítélését lehetővé tevő értékeket vizsgáló filozófiai tudományág. Ilyen kérdések tartoznak ide:
 - Mi számít jónak, helyesnek, gonosznak stb. ?
 - Milyen szempontok szerint lehet megítélni egy cselekedetet?
 - Mikor jó/helyes egy cselekedet?
 - Milyen a jó/erényes ember?
 - Milyen a jó/erényes élet?

Az etikai elméletek felosztása*

1) Normatív (előíró) etika

A normatív etika azt mondja meg, hogy mit kell tennünk, milyen értékeket kell követnünk. (normák és értékek)

2) Deskriptív (leíró) etika

A deskriptív etika nem értékkel, hanem leírja egy közösség, korszak, vagy általában az emberi lét etikai jellegzetességeit (normáit, értékeit), elemzi azok eredetét stb.

3) Metaetika

A metaetika az etikai állítások, az értéktételezések megalapozási lehetőségének problémájával foglalkozik. (Egyáltalán léteznek objektív, mindenki számára érvényes értékek? Hogyan igazolhatók ezek? Stb.)

Normák és értékek

- **Normák:** a viselkedéssel, cselekvéssel kapcsolatos követelmények, cselekvési szabályok, minták formájában.

Cselekedj így! Ne tedd azt! Ha így teszel, megdicsérünk. Ha ezt és ezt teszed, ilyen és ilyen büntetést kapsz. Pl. tízparancsolat: Ne lopj!

- **Értékek:** azok a dolgok, tulajdonságok (események, állapotok), amik értékkel rendelkeznek számunkra, kívánatosak számunkra.
- A viselkedést irányítják, és a viselkedés ezek alapján értékelhető.

Erkölc

- Az **erkölcs** a társadalmilag elfogadott normák és értékek rendszere, ami a viselkedést szabályozza, és amelyet a közösség (általában) informális eszközökkel (elismerés, rosszallás) tartat be.
- Erkölcs és morál: gyakran szinonimák, ha azonban nem azonos jelentésben használják őket, akkor az **erkölcs** a közösség által elfogadott (külső) norma és értékrend, míg a **morál** az egyén által magáévá tett (belső) norma és értékrend.
Ez a különbség látszik akkor, amikor valaki csak azért csinál valamit, hogy ne szólják meg, de legszívesebben másként tenne.
- Erkölcs és jog. A jog is a viselkedést szabályozza, ez is norma és értékrend, de ez formális, és intézményesen tartatjuk be.

Lehet valami legális és erkölcstelen, és illegális és mégsem (nagyon) erkölcstelen. Pl. Olyan anyagot beépíteni, ami káros, de még nem tiltott. Tényleg biztonságos körülmények között szükségből túllépni a megengedett sebességet.

Etika és szaktetikák

- A szaktetikák (mérnöketika, orvosi etika stb.) nem az általános etikai elméletektől eltérő elméleteket takarnak, hanem azok speciális helyzetekben való alkalmazását.
- Nagyon fontos sajátossága a szaktetikának, hogy az általuk adott erkölcsi elveknek döntően **szervezeti keretek** között kell működniük, szemben a hétköznapi erkölcsi elvekkel, amelyek jobbra személyes keretek között működnek. Ezért általában még bonyolultabb a döntés!!!

Erkölcsei döntések és tervezői döntések

- Erkölcsei kérdésekben gyakran nem konkluzív a vita (lásd az esettanulmányokat, a hétköznapi vitáinkat), lehet újabb és újabb szempontokat felvetni, más értékelést adni, nincsenek formulák, nem mindig alakul ki egyetértés.
- Ez nem ok sem az erkölcsei kérdések mellőzésére, sem a szubjektivizmusra (=csak az a kérdés nekem tetszik-e), sem arra, hogy az erkölcsei döntéseket megbízhatatlannak tekintsük.
- Az erkölcsei döntések olyanok, mint a tervezői döntések. Adott feladatra több jó megoldás létezik -- és több rossz. (Csak az erkölcsei döntéseknél nincs világos feladatkiírás.)
- Mindkettő elemző készséget, sok elméleti tudást, és **gyakorlatot** igényel. Különösen abban, hogy mire kell figyelni és az elméleti tudást hogyan kell alkalmazni.
- Az erkölcsei döntéseket a műszaki, gazdasági stb. döntésekkel együtt, integráltan kell meghozni.

Hogyan tud a legtöbbet tanulni ebből a kurzusból?

- Gyakorlati tudás: tudni helyzeteket helyesen kezelni.
- Ehhez a tanultak alkalmazását kell gyakorolni! Ebből adódik az önkéntes HF és az órán a kérdések végig gondolása.
- HF: Gondolja végig, hogy milyen értékek fontosak Önnek! Válassza ki és írja le az 5 legfontosabbat! Gondolja végig, hogy a héten hozott apró napi döntéseiben tükröződnek-e ezek! Melyik igen, melyik nem?